

Laidiens: **01.08.2012., Nr. 120**

Oficiālās publikācijas Nr.: **2012/120.3**

Ministru kabineta noteikumi Nr.518

Rīgā 2012.gada 24.jūlijā (prot. Nr.41 48.§)

Augu šķirnes saimniecisko īpašību novērtēšanas noteikumi

*Izdoti saskaņā ar Sēklu un šķirņu aprites likuma
11.¹ panta pirmās daļas 3.punktu*

I. Vispārīgie jautājumi

1. Noteikumi nosaka augu šķirnes saimniecisko īpašību novērtēšanas (turpmāk – šķirnes novērtēšana) prasības, kārtību un izcenojumus.
2. Šķirni atbilstoši šo noteikumu 1.pielikumā minētajiem kritērijiem novērtē, lai noskaidrotu:
 - 2.1. šķirnes piemērotību konvencionālajā lauksaimniecībā;
 - 2.2. šķirnes piemērotību bioloģiskajā lauksaimniecībā.
3. Šķirnes novērtēšana ir šķirnes audzēšanas, izmantošanas un no tās iegūtā produkta kvalitātes salīdzināšana ar standartšķirni. Standartšķirni pēc Nacionālās augu šķirņu padomes priekšlikuma nosaka Valsts augu aizsardzības dienests (turpmāk – dienests).
4. Standartšķirnes izvēles prasības ir šādas:
 - 4.1. šķirne ir iekļauta Latvijas augu šķirņu katalogā (turpmāk – katalogs);
 - 4.2. šķirni izmanto ražošanā;
 - 4.3. šķirnei ir nodrošināts sēklas materiāls.
5. Ja katalogā nav iekļauta neviena no attiecīgā kultūrauga šķirnēm, novērtējamo šķirni salīdzina ar attiecīgā kultūrauga šķirni, kurai ir labākie rādītāji.
6. Ja šķirnes novērtēšanā ir vairāk par 15 šķirnēm, standartšķirni sēj atkārtoti. Vērtējot šķirni, tās rādītājus salīdzina ar standartšķirnes vidējiem rādītājiem.
7. Ja kultūraugam standartšķirne nav noteikta, novērtē šķirnes faktiskos rādītājus atbilstoši šo noteikumu 1.pielikumā minētajiem kritērijiem.
8. Šķirnes novērtēšanas ilgums:
 - 8.1. šķirnes iekļaušanai katalogā:

8.1.1. vasarāju labības, viengadīgo lopbarības augu, eļļas augu (izņemot ziemāju formas), šķiedraugu, kartupeļu un biešu šķirnēm – divi gadi;

8.1.2. ziemāju labības un eļļas augu (ziemāju formas) šķirnēm – divi gadi, ja ziemošanas nosacījumi ir bijuši atbilstoši ziemcietības novērtēšanai. Ja Nacionālā augu šķirņu padome, līdz kārtējā gada 1.jūnijam izvērtējot divu gadu šķirnes ziemcietības novērtēšanas rezultātus, atzīst, ka ziemošanas nosacījumi bijuši neatbilstoši ziemcietības novērtēšanai, šķirnes novērtēšanu pēc Nacionālās augu šķirņu padomes priekšlikuma turpina vēl trešo gadu;

8.1.3. sarkanā āboliņa šķirnēm – trīs gadi. Sarkano āboliņu izmēģinājumu veikšanai sēj divas reizes – pirmajā un otrajā gadā. Pirmajā gadā izmēģinājumiem sētā āboliņa uzskaiti un novērojumus veic sējas gadā, kā arī pirmajā un otrajā izmantošanas gadā. Otrajā gadā izmēģinājumiem sētā āboliņa uzskaiti un novērojumus veic sējas gadā un pirmajā izmantošanas gadā;

8.1.4. daudzgadīgo lopbarības augu šķirnēm (izņemot sarkano āboliņu) – četri gadi divos izmēģinājumu ciklos. Daudzgadīgo lopbarības augu šķirņu sēklas sēj divas reizes – pirmajā un otrajā gadā. Uzskaiti un novērojumus veic sējas gadā, kā arī pirmajā un otrajā izmantošanas gadā;

8.2. citiem mērķiem (piemēram, lai noskaidrotu šķirnes piemērotību audzēšanai Latvijas agroklimatiskajos apstākļos vai veiktu šķirnes pēcreģistrācijas izmēģinājumus) netiek ierobežots.

9. Ja šo noteikumu 13.punktā minētais iesniedzējs ir iepriekš pieteicis šķirnes novērtēšanu citiem mērķiem atbilstoši šo noteikumu 1.pielikumā minētajiem kritērijiem un saskaņā ar šajos noteikumos noteikto kārtību un iesniedz iesniegumu par novērtētās šķirnes iekļaušanu katalogā, iegūtos rezultātus izmanto šķirnes izvērtēšanā saskaņā ar normatīvajiem aktiem par Latvijas augu šķirņu katalogu.

10. Ja šķirne novērtēta iekļaušanai katalogā, tad pārtraukumi šķirnes saimniecisko īpašību novērtēšanas laikā nav ilgāki par vienu novērtēšanas gadu.

11. Šķirnes novērtēšanu nodrošina Latvijas Lauksaimniecības universitāte.

12. Šķirnes novērtēšanai nepieciešami:

12.1. lauku izmēģinājumu dati;

12.2. kvalitātes rādītāju dati.

II. Iesniegums šķirnes novērtēšanai

13. Iesniegumu par augu šķirnes saimniecisko īpašību novērtēšanu (turpmāk – iesniegums) saskaņā ar šo noteikumu 2.pielikumu Latvijas Lauksaimniecības universitātē var iesniegt viena no šādām personām (turpmāk – iesniedzējs):

13.1. selekcionārs;

13.2. selekcionāra tiesību īpašnieks – fiziska vai juridiska persona, kas ieguvusi selekcionāra tiesības;

13.3. šķirnes uzturētājs – fiziska vai juridiska persona, kas nodrošina šķirnes uzturēšanu;

13.4. selekcionāra, selekcionāra tiesību īpašnieka vai šķirnes uzturētāja pilnvarotais pārstāvis (turpmāk – pilnvarotais pārstāvis).

14. Iesniegumu Latvijas Lauksaimniecības universitātē iesniedz:

14.1. par vasarāju labībām, lopbarības augiem, eļļas augiem, izņemot ziemāju formas, šķiedraugiem, kartupeļiem un biešu šķirnēm – līdz 1.martam;

14.2. par ziemas rapsi un ziemas ripsi – līdz 10.jūlijam;

14.3. par ziemāju labībām – līdz 1.augustam.

15. Latvijas Lauksaimniecības universitāte saņemto iesniegumu reģistrē šķirņu novērtēšanas iesniegumu reģistrācijas žurnālā. Ja iesniegums aizpildīts saskaņā ar šo noteikumu 2.pielikumu un norādīta visa nepieciešamā informācija, divu nedēļu laikā iesniedzējam paziņo par pieteiktās šķirnes iekļaušanu šķirņu lauku izmēģinājumu plānā. Iesniedzēju var informēt, nosūtot minēto informāciju uz viņa norādīto elektroniskā pasta adresi.

16. Ja iesniegums nav aizpildīts saskaņā ar šo noteikumu 2.pielikumu, Latvijas Lauksaimniecības universitāte pieteikto šķirni neiekļauj šķirņu lauku izmēģinājumu plānā un lūdz iesniedzēju 20 darbdienu laikā iesniegt precizētu iesniegumu. Minēto informāciju var paziņot iesniedzējam, nosūtot to uz viņa norādīto elektroniskā pasta adresi.

17. Ja iesniegums par vasarāju labību, lopbarības augu, eļļas augu, izņemot ziemāju formas, šķiedraugu, kartupeļu un biešu šķirņu novērtēšanu ir iesniegts pēc 20.marta, par ziemas rapša vai ziemas ripsa šķirnes novērtēšanu – pēc 1.augusta, bet par ziemāju labību šķirnes novērtēšanu – pēc 20.augusta, šķirnes novērtēšanu veic nākamajā gadā.

III. Šķirnes novērtēšanas secība

18. Latvijas Lauksaimniecības universitāte atbilstoši šo noteikumu 3.pielikumam nodrošina vietas šķirnes novērtēšanas lauka izmēģinājumu veikšanai.

19. Pēc iesnieguma reģistrēšanas Latvijas Lauksaimniecības universitāte nodrošina šķirnes novērtēšanu šādā kārtībā:

19.1. noslēdz ar iesniedzēju līgumu par šķirnes novērtēšanu, tajā norādot:

19.1.1. sugu;

19.1.2. šķirni;

19.1.3. šķirnes lauku izmēģinājumu vietas;

19.1.4. nepieciešamo sēklas materiāla daudzumu;

19.1.5. sēklu piegādes kārtību un laiku;

19.1.6. novērtēšanas rezultātu iesniegšanas kārtību un termiņus;

19.1.7. maksāšanas kārtību par šķirnes novērtēšanu;

19.2. šķirni iekļauj šķirņu lauku izmēģinājumu plānā, kurā norāda sugu, šķirni, laiku, kad sāka šķirnes novērtēšana, šķirnes lauku izmēģinājumu vietas, šķirnes novērtēšanas gadus, iesniedzēju, selekcionāru, valsti, kurā šķirne izveidota.

20. Augu šķirņu novērtēšanas izcenojumi norādīti šo noteikumu 4.pielikumā.

21. Kartupeļu sēklas materiāla kvalitāte atbilst pirmās paaudzes sertificētas sēklas (C1), bet pārējo kultūraugu sēklu kvalitāte – bāzes sēklu kategorijas kvalitātes prasībām, kas noteiktas normatīvajos aktos par sēklaudzēšanu un sēklu tirdzniecību. Sēklas materiālu piegādā atbilstoši normatīvajos aktos par attiecīgo laukaugu karantīnu noteiktajām prasībām.

22. Kartupeļu šķirnes tiek iedalītas četrās agrinuma grupās – agrinās, vidēji agrinās, vidēji vēlinās un vēlinās. Pēc iesniedzēja iesniegumā norādītās informācijas šķirnes novērtēšanu veic attiecīgajā agrinuma grupā. Katrai agrinuma grupai ir sava standartšķirne.

IV. Prasības lauku izmēģinājumu veikšanai

23. Izmēģinājumus veic saskaņā ar izmēģinājumu shēmu, kurā ir ne mazāk par četriem atkārtojumiem. Shēmās norāda šķirņu secību. Šķirnes atkārtojumos izvieta randomizēti.

24. Izmēģinājumu apstākļu noteikšanas prasības ir šādas:

24.1. vienīgās atšķirības princips nodrošina, ka:

24.1.1. izmēģinājumā visām šķirnēm ir vienādi apstākļi;

24.1.2. konkrētā lauka izmēģinājumā drīkst atšķirties tikai šķirnes, bet izsēto dīgstošo sēklu skaits, mēslojums, priekšaugi, augsnes apstrāde, sējumu un stādījumu kopšanai un novākšanai lietotā tehnoloģija ir vienveidīga;

24.1.3. šķirnēm ar dažādu veģetācijas perioda garumu novākšanas termiņi atšķiras;

24.2. precizitāte nodrošina visu darbu precīzu izpildi saskaņā ar labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem un šo noteikumu prasībām;

24.3. attālums no izmēģinājumu lauciņiem līdz mežiem, birztaļām, automaģistrālēm, ūdenskrātuvēm, ēkām un būvēm, atsevišķiem kokiem, braucamajiem ceļiem, novadgrāvjiem un lauka malām neietekmē izmēģinājumu rezultātus;

24.4. lauka izmēģinājumu novērtējumus un mērījumus vienā izmēģinājumā vienai pazīmei veic viens un tas pats speciālists.

25. Izmēģinājumus veic laukā, kas atbilst šādām prasībām:

25.1. lauka vēsturē vismaz par četriem iepriekšējiem gadiem ir reģistrēti dati par kultūraugiem, izsētajām sēklām, mēslojumu, augu aizsardzības līdzekļiem un ražu;

25.2. daudzgadīgo nezāļu klātbūtne laukā nedrīkst ietekmēt izmēģinājumu rezultātus;

25.3. augiem viegli izmantojamā fosfora un kālija saturs augsnē atkarībā no augsnes reakcijas un granulometriskā sastāva ir augsts vai vidējs;

25.4. pirms izmēģinājumu iekārtošanas tam paredzētajā platībā laukā vismaz vienu gadu ir ierīkots izlīdzinošais sējums, kurā netiek veikti izmēģinājumi;

25.5. izmēģinājumu šķirnes piemērotībai bioloģiskajā lauksaimniecībā veic laukā, kas sertificēts atbilstoši normatīvajiem aktiem par bioloģiskās lauksaimniecības uzraudzību un kontroli.

26. Audzēšanas procesa prasības ir šādas:

26.1. attiecīgās kultūraugu sugas atkārtoti vienā un tajā pašā laukā drīkst audzēt ar starplaiku, kas nav īsāks par četriem gadiem, bet attiecīgās labības sugas – ar triju gadu starplaiku;

26.2. katrai sugai izvēlas priekšaugu saskaņā ar labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem;

26.3. visus darbus lauka izmēģinājumos veic atbilstoši vērtējamā kultūrauga audzēšanas labas lauksaimniecības prakses nosacījumiem, īpašu uzmanību veltot darbu savlaicīgai, vienveidīgai un kvalitatīvai izpildei;

26.4. izmēģinājuma sēju vai stādīšanu veic, ievērojot ieteicamās izsējas normas saskaņā ar šo noteikumu 5.pielikumu.

27. Mēslošanas prasības ir šādas:

27.1. aprēķinot nepieciešamās kopējās mēslojuma devas, ņem vērā:

27.1.1. augšņu agroķīmiskās izpētes rezultātus, kas nav vecāki par tiem termiņiem, kuri minēti normatīvajos aktos par ūdens un augsnes aizsardzību no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma ar nitrātiem;

27.1.2. barības vielu iznesi;

27.1.3. priekšauga ietekmi;

27.1.4. citus mēslojuma devu lielumu un mēslošanas laiku ietekmējošus faktorus;

27.2. bioloģiskajā lauksaimniecībā augu nodrošināšanai ar barības vielām augsekā lieto vienu vai vairākus no šādiem paņēmieniem:

27.2.1. audzē tauriņziežus;

27.2.2. audzē zaļmēslojuma augus;

27.2.3. audzē zaļmēslojuma augus kā starpkultūru;

27.2.4. iestrādā augsnē augu atliekas – salmus, daudzgadīgo zālaugu atliekas, kartupeļu lakstus vai citas augu atliekas;

27.2.5. lieto kompostu, kūstmēslus vai citu organisko masu;

27.2.6. veic augsnes papildu apstrādi, kas veicina intensīvu mikroorganismu darbību (piemēram, augsnes atkārtotu apvēršanu, kas palielina augiem pieejamo kālija un fosfora daudzumu);

27.2.7. ja nepieciešams, lieto mēslošanas līdzekļus, kas atļauti Komisijas 2008.gada 5.septembra Regulas (EK) Nr.889/2008, ar ko paredz sīki izstrādātus bioloģiskās ražošanas, marķēšanas un kontroles noteikumus, lai īstenotu Padomes Regulu (EK) Nr.834/2007 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu, I pielikumā.

28. Izmēģinājumu lauciņu izvietojšanas prasības ir šādas:

28.1. lauciņus izvieto perpendikulāri aršanas virzienam;

28.2. vienā izmēģinājumā lauciņu uzskaites platība un lauciņu izmēri ir vienādi. Lauciņu uzskaites platība ir ne mazāka par šo noteikumu 6.pielikumā minēto;

28.3. atkārtojumus (izmēģinājumu platības daļu, kas iekļauj visas šķirnes) izvieto vienā līdz četrās slejās, nesadalot atkārtojumus, starp kuriem ir joslas, kas katru šķirni ļauj novākt atsevišķi.

29. Sējumu un stādījumu kopšanas prasības ir šādas:

29.1. kopšanu katrā izmēģinājumā visām attiecīgās sugas šķirnēm veic vienos un tajos pašos termiņos;

29.2. kopšanai lieto tikai tos augu aizsardzības līdzekļus, kas ir atļauti saskaņā ar normatīvajiem aktiem par augu aizsardzību;

29.3. nodrošina pagriezienjoslu uzturēšanu kārtībā un variantu un atkārtojumu iezīmēšanu. Pie katra lauciņa izvieto marķējumu un nodrošina tā saglabāšanu visu veģetācijas periodu. Marķējumā norāda šķirnes numuru vai kodu, šķirnes nosaukumu un atkārtojumu.